

Список використаних джерел

1. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 27.09.2023)
2. Курносенко Л. Проблеми та особливості міжнародної фінансової підтримки України в умовах війни. *Public administration and regional development*. 2022. № 15. С. 255–274. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.13> (дата звернення: 27.09.2023).
3. Расько А. В. Вплив міжнародного кредитування на економічний розвиток країн світу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 292 - міжнародні економічні відносини. 2022. 48 с.
4. BRD Sustainability and Livelihoods Package: European Bank for Reconstruction and Development. www.ebrd.com Retrieved from <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine>
5. Україна отримала від ЄС 120 млн євро грантової допомоги. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_vid_ies_120 mln_ievro_grantovoi_dopomogi_-3396 (дата звернення: 27.09.2023).
6. IMF Rapid Lending Facility (RCF): International Monetary Fund of March 7, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/21/08/Rapid-Credit-Facility> (дата звернення: 27.09.2023).

*Нечипоренко Аліна Володимирівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів;
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ІНСТРУМЕНТИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Монетарна політика країни має велике значення та відіграє важливу роль у забезпеченні внутрішньої та зовнішньої стабільності національної валюти. Особливо актуалізується питання застосування інструментів монетарної політики в умовах воєнного стану, адже це допомагає забезпечити стійкість фінансової системи, подолати інфляційний тиск, зберегти довіру до національної валюти й водночас забезпечити фінансування важливих оборонних потреб, що є надзвичайно важливими в умовах війни, зберігаючи певний економічний резерв для відновлення після закінчення воєнних дій.

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Національний банк працює над пошуком дієвих інструментів підтримки фінансової стійкості держави. Для оптимізації функціонування фінансового сектору

було прийнято низку рішень щодо застосування інструментів, які дозволили підтримувати фінансову стабільність в країні. Нині це питання теж є актуальним для здійснення регулювання грошової маси й забезпечення цільових економічних показників.

Так, рішенням Ради Національного банку України від 15 квітня 2022 року було прийнято «Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану», де зокрема визначено цілі грошово-кредитної політики та монетарний режим, інструменти монетарної політики. Передбачається, що Основні засади діятимуть тимчасово в період дії правового режиму воєнного стану, а за потреби також деякий час після його завершення до нормалізації функціонування економіки та фінансової системи [1].

Розробка та впровадження ефективних інструментів монетарної політики вимагає уважного вивчення усіх аспектів, включаючи економічні, фінансові, соціальні та політичні фактори. Цей процес включає в себе низку важливих завдань, таких як забезпечення стабільності банківської системи, контроль над грошовою масою, регулювання кредитного ринку та валютного курсу, забезпечення ліквідності на фінансових ринках, підтримка ключових галузей економіки та збереження прийняттого рівня інфляції. Такий комплексний підхід є необхідним для досягнення раціонального балансу та підтримання стабільності національної фінансової системи та економіки в цілому.

Головним завданням Національного банку є забезпечення стабільності національної валюти. З цією метою він прагне використовувати інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо [2, с. 227].

Інструменти монетарної політики у складних економічних умовах мають бути гнучкими і адаптованими до нестабільної ситуації на внутрішньому та зовнішньому ринках з урахуванням чинників, які можуть впливати на реалізацію монетарної політики в країні.

В умовах воєнного стану в країні інструменти монетарної політики можуть включати такі заходи, як: зниження відсоткових ставок, підвищення ліквідності банківської системи, впровадження спеціальних кредитних програм для підтримки важливих секторів економіки, введення валютних обмежень та регулювання, здійснення валютних операцій на міжнародному рівні, регулювання обсягів грошової маси та кредитування, контроль за інфляцією та інші заходи щодо забезпечення стабільності фінансової системи та економіки загалом [3, с. 31].

Основою економічного розвитку країни виступає державний сектор економіки, а тому пріоритети державного управління мають передбачати активізацію виконання ним базових соціально-економічних функцій [4, с. 374].

Огляд монетарних інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні за період липень-серпень 2023 року засвідчує наступні тенденції [1; 5]:

1) Рівень інфляції в Україні знижується. Найвищого значення з початку війни інфляція набула в грудні 2022 р., а потім знижувалася внаслідок реалізації комплексу заходів із забезпечення курсової стійкості, достатньої внутрішньої пропозиції продовольчих товарів та пального, зменшення світових цін на товарних ринках, а також адаптації бізнесу до нових викликів війни. Потенціал до зниження інфляції зберігається й надалі, хоча й помірними темпами. Водночас в умовах війни залишаються високими ризики посилення проінфляційного тиску, зокрема через руйнування інфраструктури.

2) Облікову ставку знижено до рівня 22 % річних. Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку з 28 липня 2023 р. з 25 % до 22 %. Знижено ставку за депозитними сертифікатами овернайт до 18 %, а за кредитами рефінансування – до 24 % [1]. Ставка за тримісячними депозитними сертифікатами і далі дорівнюватиме обліковій ставці. За умови збереження стійкості валютного ринку й уповільнення інфляції облікова ставка і надалі знижуватиметься.

3) Міжнародні резерви країни зростають. Так, станом на 1 серпня 2023 р. міжнародні резерви України зросли до рівня 41,7 млрд дол. США. У липні вони збільшилися на 6,9 %. зокрема завдяки ритмічним надходженням від міжнародних партнерів, що перевищили чистий продаж валюти НБУ та боргові виплати країни в іноземній валюті.

4) Змінюється механізм обов'язкового резервування залучених банками коштів. З 11 вересня 2023 р. обов'язкові резерви за строковими коштами і вкладами юридичних осіб складають у національній валюті 10%, а в іноземній валюті – 20%. При цьому аналогічні нормативи обов'язкового резервування банками вже діють за коштами на вимогу та коштами на поточних рахунках юридичних осіб. Так НБУ урівнює нормативи обов'язкового резервування банками за коштами юридичних осіб за ознакою строковості. Це є необхідним для мінімізації ризиків структурного профіциту ліквідності в банківській системі країни та водночас зниження ринкових викривлень.

5) Триває процес пом'якшення низки валютних обмежень з одночасним лімітуванням непродуктивного відпливу капіталу. НБУ пом'якшив низку валютних обмежень для активнішої участі банків-нерезидентів на ринку ОВДП, збільшення припливу іноземної валюти в країну, а також підтримки соціальних ініціатив щодо захисту громадян. Також вжито додаткових заходів, спрямованих на запобігання непродуктивному відпливу капіталу з України для збереження стійкості валютного ринку.

6) Прибутковість банківської системи в умовах війни демонструє позитивну динаміку. Згідно з опублікованими звітними даними, незважаючи на продовження воєнних дій, чистий прибуток банківської системи загалом за перше півріччя 2023 р. більш ніж удвічі перевищив результат 2022 р., сягнувши рівня 67,6 млрд грн порівняно з 4,6 млрд грн збитку за аналогічний період минулого року. При цьому, станом на 1 липня 2023 р., лише 8 банків

із 65 платоспроможних установ виявилися збитковими із сукупним збитком 112 млн грн [1].

Отже, монетарна політика характеризується рядом особливостей, а тому потребує комплексу відповідних інструментів для її реалізації. В умовах воєнного стану це завдання значно ускладнюється та вимагає ґрунтовного та виваженого підходу щодо застосування монетарних інструментів з метою забезпечення фінансової стабільності. За звітними матеріалами спостерігається, що ключові показники монетарної політики України демонструють останнім часом позитивну динаміку, зокрема що стосується процесу уповільнення інфляції та подальшого накопичення міжнародних резервів. Такі тенденції формують передумови для відновлення практики гнучкого обмінного курсу гривні та повернення до режиму інфляційного таргетування в міру зниження негативного впливу воєнних ризиків на економіку країни.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Baranovskyi O. I., Kuzheliev M. O., Zherlitsyn D. M., Nechyporenko A. V., Sokyрко O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235.
3. Юрчишена Л.В., Побережна А.Р. Інструменти монетарної політики в Україні в умовах воєнного часу. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України : збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 29–31.
4. Kuzheliev M. O. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. *Association agreement: driving integrational changes: collective monograph*. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.
5. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (за період 16.07–15.08.2023 р.). Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voynnoho-14>